տել, որ Աւստրիայի գերիշխանը Թիւրքիայի գերիշխանից խոր է փորված. նրա երակների մէջ վազող արիւնը, նրա կեանքը և ոյժը պատկանում է նրան։ Այրանցիները պատկանում են ազգերից շրջապատված են և եթէ Այրանիան կամենում է ապրել, պէտք է եղբայրական յարաբերութիւններ կապէ պատկան երիտասարդ հսկաների հետ։»

ԱՆԳԼԻԱ

—

Բրէդլօի գործը վճռվեցաւ անգլիական պարլամենտում։ Մինիստրութիւնը այս օրերս խորհուրդ ունեցաւ և վերջապէս առաջարկեց համայնքների ժողովին հետեւեալ վճռը։

«Ամեն մի անդամ համայնքների ժողովի իրաւունք ունի փոխարինել երդումը հասարակ խոստումով։»

Այդ վճռին աւելացրած է, որ իւրաքանչիւր անդրիացի կարող է դատ սկսել պարլամենտական այն անդամի դէմ, որ առանց երդման ընդունվել է պարլամենտում։

Այսպէս է որ անգլիական ոչ մի դատարան երբէք դատ չի սկսի այդ տեսակ գործի մասին։

Այդպիսով մինիստրութիւնը առաջարկեց մի բէզոլուցիա, առանց Բրէդլօի անունն անգամ յիշելու։

Մինիստրութեան այդ առաջարկութիւնը ընդունվեցաւ միաձայն։ Ուրեմն այսօր կամ վաղը Բրէդլօ կրկին կը ներկայանայ պարլամենտին։ Պահպանողական կուսակցութեան ընդդիմադրութիւնը այդ հարցի մէջ յաղթված է և մինիստրութիւնը յաղթող է դուրս եկել այդ խնդրի մէջ։

Ֆրանսիական լրագիրները, մանաւանդ «Débats» լրագիրը վրդովված են անգլիական պարլամենտի դէմ։ Ինչ իրաւունք ունի անգլիական պարլամենտը, ասում են ֆրանսիական թերթերը, քննութեան տակ դնել իր անդամների կրօնական համոզմունքները։ Պարլամենտը ինքվիզիցիա չէ։ Անգլիական պարլամենտը ցոյց տուեց իր կատարեալ կեղծաւորութիւնը։

Բրէդլօից անգլիական պարլամենտը վախենում է այն պատճառով զլխաւորապէս, որ նա հանրապետական է և սաստիկ հակառակորդ է արդեան անգլիական պետական հիմնարկութիւններին։ Նա, օրինակ, այն կարծիքի է, որ լորդերի պալատը պէտք է բոլորովին ոչնչանայ։

ԹՈՒՐՔԻԱ

—

«Polit. Corresp.» լրագրին գրում են Կ. Պոլսից հետեւեալը։

Որովհետև Արէգդին փաշայից մշակված բէնֆօրմների ծրագիրը Հայաստանի համար պաշտօնապէս դեռ չէ հաղորդված պետութիւնների դեսպաններին, բայց ներկայացրած է նրանց մանաւոր կերպով, այդ պատճառով դեսպանները դեռ չեն քննել կատարելապէս այդ ծրագիրը։ Այնուամենայնիւ այդ պրոէկտը անբաւականացուցիչ և նպատակին անհամապատասխան է համարվում։ Կասված չը կայ, որ եթէ մի համայնքի մէջ, որտեղ քրիստոնեաները փոքրամասնութիւն են կազմում պաշտօնեաները և ժանդարմները կրնտրվին մահմեդականներից, քրիստոնեաները դաժնեալ անպաշտպան կը լինեն։ Դեսպանները անհրաժեշտ են համարում կազմել Հայաստանի համար, կամ ինչպէս Թիւրքերը ասում են Քիւրդիստանի համար, մի առանձին օրգանական կանոնագրութիւն, որ ստեղծէր Հայաստանի մէջ Արևելեան Բումելիայի պէս մի դրութիւն։

Գերմանական լրագրի այդ տեղեկութեան վրա մենք մեր կողմից կուսակցանենք, որ Արևելեան Բումելիայի սահմանագրութիւնից աւելի լայն սահմանագրութիւն մենք չենք էլ ցանկացել և չենք էլ ցանկանայ առ այժմ Հայաստանի համար։ Դա կը լինէր փրկութիւն ողորմելի Թիւրքաց Հայաստանի համար։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պոլիս, 20 յունիս

Պատերազմի պատրաստութիւններն փութով առաջ կը տանի կառավարութիւնը. այլ ևս տարակոյս չը կայ թէ Բերլինի դեսպանաժողովը արդիւնքը յանձաց և թրքաց միջև պատերազմ է, եթէ Եւրոպա իւր նիստայացուցիչներու որոշումն ուզէ որ Թիւրքերն ընդունին։ Անգամ մը որ Բ. Դուռը Եւրոպայի չը հնազանդեցաւ որոշումը տալ, Մոնթենեգրոյի համար ալ նոյն ընթացքին կը հետեւի։ Բայց արդեօք վախմանը իրեն օգտակար կըլլայ, տարակուսական է. սակայն այս միջոցին Հայաստանի բարեկարգութեանց խնդրին տանջալից համար ո և է կարեորութիւն չունենար, Եւրոպայի ընծան Եւրոպայի կը վերադարձնեն։ Տերութեանց ծանուցագրի երրորդ կէտին, որ է հայկական խնդիրը, կառավարութիւնը իւր պատասխանը հաղորդեց դեսպանաց։ Այդ պատասխանը տանջական նեղ քաղաքագիտական կարտաւ տիպարն է, և ցոյց կուտայ թէ Բ. Դուռը տակաւին գնչուքա խարելու յոյսերով կապրի։

Նախորդ Նամակաւ հաղորդած էինք թէ Հայաստանի բարեկարգութեանց համար մի քանի միջոցներ կը խորհուին, յորոց մին պիտի ընդունի Բ. Դուռը։ Այժմ Բ. Դուռը կը պատասխանէ դեսպանաց թէ՝ «Մահանուրպէտ հայ գաւառներու համար ո և է բարեկարգութիւն երբէք չը նշանգուտէր, այլ ամբողջ ասիական Թիւրքիան մէկ աչքով կը նեխատ և ամենուն հաւասարապէս բարեկարգութիւն պիտի շնորհէ, և թէ այս բանիս լաւագոյն միջոցն կը համարի Եւրոպայի Տանկաստանի կազմակերպութեան համար պատրաստուած ծրագիրներն հիմ ունենալով, նմանօրինակ կազմակերպութիւն մը ներմուծել անդ։»

Եթէ տաժիկներն լաւ ճանչցած չըլլայինք անշուշտ այս յայտարարութիւնը զմեզ պիտի զոհացներ, բայց այդ պատասխանին քիչ շատ ուշադրութիւն ընծայողը ակներև պիտի տեսնէ թէ ուրիշ նպատակ չունի դա, բայց եթէ բարեկարգութեանց խոսքն երկար ժամանակի մը յետաձգել։ Երկու տարի է որ Բերլինի վճռաժողովն որոշեց Եւրոպայի Տանկաստանի համար մանաւոր կազմակերպութիւն ի գործ դնել, և այդ երկու տարիներու մէջ, Եւրոպիոյ աչքին առջև, ինչ ըրաւ Թուրքիա։ Դեռ Ցանձնաժողովը նիստեր կը դումարէ, պատրաստութիւններ կը տեսնէ և Աստուած միայն գիտէ թէ որ ժամանակ իւր աշխատութիւններն պիտի վերջացնէ. ամեն մէկ նստին Թուրքիոյ ներկայացուցիչներն ալաւ են խնդրոց վրա երկարօրէն վիճաբանելով, ուզածնուն չափ երկարել գործը, բայց որ մը անշուշտ կը վերջացնեն և կարգը կուգայ զայն ի գործ դնելու, որ ձգնէք թէ ինչպէս կըլլայ։ Այնուհետև նորէն կը սկսին վիճաբանութիւնք ասիական գաւառաց համար, զի ինչպէս յայտնի է, այդ ծրագիրն իբր հիմ պիտի ծառայէ, զի եթէ ամրողջապէս զայն ի գործ դնել որոշուէր Ասիոյ մէջ, այն ատեն խնդիրն ուրիշ կերպարանք կառնայր։ Ցանձնաժողովը պիտի կարօտի լաւ տեղեկութիւններ ունենալ Հայաստանի, Աբարիոյ, Ասորեստանի, և այլն մասանց վրա. պիտի տեսնէ որ Միջերկրեան ծրագիր կարելի է ամենուն համար. առանձին առանձին ծրագիրներ պատրաստելու է, մանաւանդ որ նոյն իսկ Եւրոպական գաւառաց համար ալ առանձին կազմակերպութեանց պէտք կը տեսնեն։ Ա՛ի կը սկսեն մտածել, վիճել, խորհել, ինչ և է բաւական ատեն կանցնի։ Այս միջոցիս Բ. Դուռը իւր ներկայացուցիչներէն զոհացն կըլլայ, կը փոխէ զանոնք կամ հարկը կը սատիպ նոր պաշտօնի մը կոչել զանոնք. յաջորդներն լաւ մը գործը չեն գիտեր, պէտք է ազէկ մը հասկնան, ժամանակի կարօտ է։ Անենադրենք թէ լմնցուցին, անշուշտ ամեն ջանք կրնեն որ քրիստոնեայ տարերքն տկար պահելու դրութիւն մը լինի, և այս արշեստին մէջ վարպետ են։ Բ. Դուռը կը քննէ այս ծրագիրը, կառաջարկէ բարեփոխութիւններ. Ցանձնաժողովը նորէն քննութեան կառնու, և մինչ այս մինչ այն, տարբերները կը տանեն, Բ. Դուռը Եւրոպիոյ հարցմանց կը պատասխանէ թէ՝ ինչ ընէ, ահաւասիկ իւր Ցանձնաժողովոյ ձեռամբ՝ զը գործէ, կիսակատար ծրագիր մը ինչպէս ի գործ դնէ. այսպէսով բաւական տարիներ կը վատնի, ո՞ գիտէ ինչ կըլլայ ինչ չըլլար այս միջոցիս։ Միայն մէկ սակայն մը գիտէ Բ. Դուռը թէ երկու երեք տարուան օգնութեամբ և ամեն տեսակ ենթադրութիւններով սոսկալի հարուածներ կընայ տալ Հայաստանի նոր հրկիզութիւններ, նոր սովեր, բանի համաձայնակ հիւանդութիւններ, կեղեքումներ, դրամագլուխներն փճացնելու եղանակներ, վերջապէս ժողովուրդ մը ոչնչացնելու այն ամեն հարատև միջոցներն, որոյ համար տաժիկներն զբանիլի յատկութիւններ ունին։ Ինչ պիտի ընէ Եւրոպա։ Եթէ Եւրոպական մասկոյ հաւասանք, հայկական խնդիրն կարգադրելն Եւրոպայ չատն է և թէ պիտի փութան այդ կարգադրութիւնն ընել. Սակայն կ. Պոլսի ազգային պաշտանական չրջանակներն պ. Գօչէնի վրա աւելի մեծ յոյսեր կը տածէին և զինքն այդքան չափաւորեալ չէին կարծեր. երկիւղը սկսած է տարածուիլ, թէ արդեօք Հայաստանի խնդրոյ համար պ. Գօչէն ալ Լէվարդի, Լէյարդի գաղափարներով պիտի մնանի։ Պարիսքը և Գօչէնը երը անցեալ օր Հայաստանի բարեկարգութեանց վրա կը խոսեն, զ. Գօչէն զարմացմամբ կը հարցնէ Սրբազանի—ուրեմն դուք կուզէք Հայաստան մը կազմել—Գօչէնի այս զարմացական հարցումը, եթէ ներելի լինէր ռամկական բացատրութիւն մը գործածել, պիտի ըսէինք թէ, տաք ապուրին մէջ պաղ ջուր լեցնելու կը նմանի։

Ինչ ընենք որ մեք խելքի պակասութիւն ունինք, երբ դեսպան մը, երբ մեծ այցելուներ, Կ. Պոլիս եկած ժամանակին միայն Պարիսքը մը տեսնելու առիթ կունենան և ոչ այլ ոչ հայերէն, բնական է որ իրենց գաղափարներն մեծապէս ազդեցութիւն ստանան մեր հակառակորդներէ, որք շատուակ կը ջանան զիրենք չըշապատել։ Մեծ փափաք և քիչ խելք—ահա այս է մեր արդի վիճակը։

Թիւրքերն մեր ամեն գործոց լաւ ուշադիր ըլլալով, բան այնմ ական կը փորեն։ Որիշ առիթ գրեցինք թէ կառավարութիւնը հայկական պահանջմանց դէմ քիւրդ կը պատրաստէ. Եթէ մէկ կողմէ պիտի զինէ զանոնք, միւս կողմէ դիւանագիտութիւն պիտի ուսուցանէ նոցա Երկիր թիւրք թերթերն կը հաղորդեն թէ Շէյխ Իսմատուլլան հանդերձ մի քանի քիւրդերով պատգամաւոր կուգայ Կ. Պոլիս ի դիմաց քիւրդ ժողովրդոյն։—Ինչ բանի համար գալերնին, տարակոյս չը վերցնէր, հայ պահանջմանց դէմ քիւրդ պահանջումներ ընել, և ցոյց տալ եւրոպական դեսպանաց թէ հայկական ինքնավարութեան բառը երբ արտասանուի, ամեն քիւրդերն ի դէն պիտի դիմեն։ Գրժդրագրաբար չատ դժուարութիւն պիտի չունենան զարիշներն համոզելու. մի՞թէ նոյն իսկ մենք չենք որ ամեն տեղ պատգամիր թէ քիւրդերն զէնք ունին, մենք զէնք չունինք։ Այսօր ամեն կողմ գաղտիար տարածուած է թէ քիւրդերն թէպէտ և վայրագ, բայց կարգ են,—սխալ գաղափար, բայց ինչ օգուտ արտատ ձգած է։ Երբ զինեալ ժողովուրդ մը պահանջիր կունենաս և անզէն ժողովուրդ մը պահանջներ կունենայ, հաւանական է որ յաղթանակը զինեալը տանի։—Բայց ով կը իրկէ այս պատգամաւորները, դա յայտնի է որ ինքնակոչ են։—Կայ քիւրդ ժողովուրդ մը որ պահանջումներ ընէ.—ոչ.—Բայց քանի որ իշխանութիւնը թրքաց ձեռքն է, ուզածին պէս կը գործածեն. վաղը կը տեսնես թէ տեղական իշխանութեան ազդեցութեամբ կը յարձկին հայոց վրա քիւրդերն, և հոս կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ հայոց ինքնավարութեան խնդիր կայ և դրան համար է, մինչդեռ խեղճերուն մտքէն չանցներ։ Դիւանագիտական հարցերու մէջ թրքաց հետ մրցելու համար չատ խակ ենք։—Սոսկա համար անչափ խաղեր խաղացին մեզ և յաջողեցան, ինչ կրցանք ընել.—դեռ երկէ տեղւոյս եւրոպական թերթերն զարմացմամբ կը հրատարակեն թէ՝ հեռագրատանց նորընծաներ պաշտօնեան ասվերոյ յանձնաժողովոյ եկած հեռագիրներն չը յանձներ կեղրանական ժողովոյ և թէ ժողովն մեծ անսասուութիւնն մէջ է. թերթերն այս լրոյն չեն ուզեր հաւատալ, բայց այսօր կեղրանական մասնաժողովն սուտ զեղծիներ թէ կատարելապէս ճիշտ է։—Զարմանալու բան չը կայ։

Պ. Արգար երէկ մեկնեցաւ տասի։ Ամէն անուանք որ առիթ ունենան իրեն հետ տեսնվելու. մեծապէս զոհ եղան և կը փափաքէին որ երկար ատեն դեռ Կ. Պոլիս մնար. կը լսենք թէ հայերէն գրքերի հրատարակութեան ընկերութեան մասին մի քանի բարեկամց հետ կարգադրութիւնք եղած է, միայն փափաքելի է որ այդ պարտները չը մոռանան իրենց խոստումներն պ. Արգարի բացակայութեան միջոցին։ Կ. Պոլսոյ մէջ դաս մը անձինքն որ բարձր ընկերութեան կը վերաբերին, օտարական մը մեծամեծ յոյսեր կընայ դընել նոցա վրա, բայց պէտք է գիտնալ որ նոքա աւելի լաւ խորհրդատուներ են, քան թէ զործ տեսնողներ։ Պ. Արգար վերջի երեկոյ Պարոցասէր—Հայրենեաց Օրթոպաքի աղքատիկ վարժարանը այցելեց. անցեալներն առիթ ունեցայ ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողաց այս անձնուէր ու խելացի աղջկանց ընկերութիւնը, որ լաւիկ ինչիկ Հայաստանի համար նախակրթիչ վարժուհիներ կը պատրաստէ, դասատիարակելով Կ. Պոլիս գտնվող հայաստանցի աղքատիկ աղջիկներն։ Շատ զարմացաւ պ. Արգարը, երբ լսեց թէ վերջերս Ֆրանսէն չորս հարիւր այրական բուրվիի նուէր մը զոր խրված են հոս Դպրոցասէր Հայաստեաց Ընկերութեան, իրենց չէ յանձնուէր, այլ Ազգանուէր Հայաստեաց Ընկերութեան։ Իրենք չէին գիտեր թէ այս գումարը իրենց եկած լինի, բայց պ. Արգար ապահովցաց թէ այս անուամբ ժողոված են, և թէ տիկնայց յանձնաժողովի մէջ է նաև տիկին Ցուհանեսեանց, հետեւաբար ոչ է տարակոյս չունիր. ուստի Պարիսքարքարանի պիտի դիմեն և խնդրեն որ այս գործին վրա տեղեկութիւն տան։ Մեք ևս կը խնդրենք Ֆրիդիսի ազնուական տիկիններէ, որ հաճեն այս մասին տեղեկութիւն մը հաղորդել «Մշակի» միջոցաւ։ Ցի լաւ է որ ամեն ընկերութիւններ համար ժողովածներն իրենց յանձնուին, եթէ սխալում լինի վատառուութիւնը կընայ պակասիլ. Ազգանուէր Հայաստեաց ընկերութիւնն ալ չատ յարգելի է, և փափաքելի է որ անոր համար ևս հանգանակութիւն լինի։

Այս երեկոյ հրատարակուած թերթերն կը հաղորդին թէ դեսպանք զոհ չեն եղած կառավարութեան պատասխանէն հայկական խնդրոյ մասին և թէ եւրոպական տերութեանց ներկայացուցիչներն միաձայն հաւանութեամբ պիտի հաղորդին Բ. Դրան թէ իրենք իրենց ծանուցագրին մէջ ամբողջ ասիական Թիւրքիոյ համար բարեկարգութիւն չեն պահանջած, այլ յատկապէս Հայաստանի համար յենլով Պերլինի դաշնագրի վրայ. Թիւրք մամուլը ցաւ կը յայտնէ որ յատուկ Հայաստան գաւառ մը ճանաչելով, եւրոպա նորա համար մասին նաշնորհներ բարեկարգութիւններ կը պահանջէ.—Կը խոսուի նաև Անդրդիայէն առ Կոչէն եկած մանաւոր հրամանդներու վրայ, այս հրամանդներն մեզ նպատաւոր կը կարծուի։ Ցեմնենք.

Հայկակ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՈՆԴՈՆ, 27 յունիսի։ Զուխսու ներված է։ Զիմասսանը չէ կամենում վիրաւորել Ռուսաստանի արժանապատուութիւնը, նա կամենում է շարունակել բարեկամական յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 28 յունիսի։ Հուսէին փաշա նշանակված է պատերազմական մինիստր։

ՓԱՐԻԶ, 28 յունիսի։ Զախալոզմեան կուսակցութեան բոլոր լրագիրները ասում են որ անհնարը քուէարկից երէկ կատարեալ ներողութիւն։ Նրանք հրաւիրում են պատգամաւորների ժողովը ընդունել օրէնքի Ֆաւրի այն նոր ձեւակերպութիւնը, որ նրան տուել է սենատը։

ՎԱՐՇԱՎԱ, 27 յունիսի։ Դատարանը ծծիկեր երեխաներին ջնջելու գործի պատճառով պատժի դատապարտեց, Նոմիչկին գրկել բոլոր իրաւունքներից և առաւելութիւններից և ուղարկել գործադրարերի տուին ամենաՁանր աշխատանքների համար երեք տարով պոլիցիայի հսկողութեան տակ։ Նիկիֆորին չորս տարով բանտի դատապարտել և 4 ամսով եկեղեցական ապաշխարութեան, Սաեմ պիսկին երեք ամսով։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 29 յունիսի։ Գազի Օսման փաշա հրաժարական է տուել պատերազմական մինիստր պաշտօնից և ճնում է պալատի մարշալ։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յունիսի։ Բրիտանական ամրացած գիրքեր Կաբուլի մոտ հրամայված է ոչնչացնել։ «Times» լրագիրը համարում է Օսման փաշայի հրաժարականը մի ապացոյց, որ Սուլթանը ընդդէմ է այժմ եւրոպական կամքին ընդդիմադրութիւն անելուն։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 յունիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէք 94 ր. 25 կ., երկրորդ 91 1/8 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., առաջին ներքին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէք 228 ր. 25 կ., երկրորդ 223 ր. 50 կ., արևելեան առաջին 91 1/8 ր., երկրորդ 91 ր. 50., երրորդ 91 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 76 կ.։ Ռուսաց 1 բուլլ 1,ՕԼՕՕՕՕ վրա արժէք 25 15/32 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 218 մարկ, 25 պէնս, Փարիզի վրա 268 ֆր. 75 սանտիմ Բօրսայի արտաքրամիջոցը Հանդարտ է։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ